

А.М. Данильченко

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук,

доцент Андрущенко О.Ю.

ОСНОВНІ СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ НЕНОРМАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Проблема вживання ненормативної лексики в наш час є дуже актуальною, адже вона вживається людьми різного вікового типу, різних соціальних статусів. Причини вживання даної лексики широко досліджуються у галузі психології.

У 1811 році Френсіс Гроуз видав словник під назвою «Dictionary of the Vulgar Tongue» [4], в якому в алфавітному порядку викладена велика кількість слів, словосполучень та фраз, які несуть в собі ненормативний характер різних рівнів образливості. В наш час особливою популярністю користується «Русско-английский словарь ненормативной лексики», укладений Д.І. Квеселевичем [2]. Щодо енциклопедичних видань, можна виділити працю Джеффри Хьюза під назвою “An Encyclopedia of Swearing: The Social History of Oaths, Profanity, Foul Language, and Ethnic Slurs in the English-Speaking World” [5], у якій в алфавітному порядку описані та проаналізовані слова та вирази, які використовуються як богохульство, обценна лексика.

При дослідженні проблеми ненормативної лексики в англійській мові можна виділити також і псевдонауковий підхід. Яскравим прикладом у даній галузі є Стерлінг Джонсон та його праця «English as a Second F*cking Language» [1], у якій пояснюється парадигма значень найбільш вживаних у англійській мові табуованих слів. Підхід автора до проблеми є більш розважально-науковим, при цьому досліджена парадигма значень слів є достатньо повною та вичерпною.

Актуальність статті зумовлена широкою вживаністю ненормативної лексики в суспільстві і разом з тим порівняно невеликою кількістю досліджень даної теми. Ненормативна лексика виступає різними частинами мови, а, як наслідок, і членами речення, що зумовлює потребу в її більш глибокому дослідженні. Такі лексичні одиниці можуть слугувати також і для зв'язку слів у реченні, як інтонаційні або експресивні флексії. Лексеми-іменники мають парадигму відмінювання, яка має ті

самі риси, що й парадигма відмінювання іменників, таке ж явище можна спостерігати у інших частинах мови. Часто ненормативна лексема може мати одну основу-корінь, але виражати ознаки різних частин мов як похідних.

Метою статті є дослідження основних способів творення ненормативної лексики у англійській мові.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

1. визначити основні лексичні одиниці для безпосереднього їх дослідження;
2. на основі відібраного матеріалу дослідити та визначити основні особливості парадигматичного творення лексем у ненормативних та табуйованих лінгвістичних одиницях, проілюструвати на конкретних прикладах.

Обсценна лексика (від англ. *obscene* – непристойний, брудний, безсоромний), або ненормативна лексика – це сегмент лайливої лексики різних мов, що містить найгрубіші, вульгарні лайливі вирази, які часто виражають спонтанну мовленнєву реакцію на неочікувану (зазвичай, неприємну) ситуацію.

Корені ненормативної лексики є не лише соціальними, але також і етнічними. Щодо соціального підґрунтя даного лексичного сегменту, то тут доцільно зазначити такі його функції, як спрямування на пониження рангу опонента в соціальній ієрархії, залякування, вираження гендерних відношень, самовираження у певному соціальному колі, засіб установлення контакту між рівними людьми, демонстрація власної приналежності до певних соціальних кіл тощо [7].

Термін «обсценна лексика» (від лат. *obscenus* – «брудний, непристойний») нещодавно ввійшов у мову лінгвістичного опису. Власне непристойні, нецензурні слова та вислови, на які накладена заборона, приховані в обсценному пласті ненормативної лексики. До обсценного лексикону можна віднести такі групи лексем: найменування соціально табуйованих частин тіла; слова та вирази, пов'язані зі статевим актом; лексичні одиниці, які позначають дефекаційні процеси та їх результати; стилістично знижені найменування розпусної жінки. А щодо поняття «мат», воно є «радіше культурологічним, ніж власне лінгвістичним, хоч його інколи ставлять в один ряд з такими поняттями, як «арго», «сленг» і т.п. [3, 8].

Ентоні МакЕнері, один із найбільших британських спеціалістів у цій галузі, відштовхуючись від інвективної функції ненормативної лексики, вважає, що «ненормативна лексика означає будь-яке слово або фразу, яка при використанні в так званій ввічливій бесіді може викликати образу» [6, 10].

Ненормативна лексика зустрічається не лише в повсякденному спілкуванні, але й у елементах соціальної культури - у кінематографі, літературі, піснях, театральних виставах тощо. У літературі ненормативна лексика почала вживатися порівняно нещодавно. Літературні праці, які містять ненормативну лексику, у більшості своїй належать до постмодерністських течій та напрямків.

Розглянемо вживання ненормативної лексики на літературних творах. На прикладі роману «Над прірвою у житті» Джерома Девіда Селінджера [9] бачимо найрозповсюдженіший та найчастіший варіант вживання слова «fuck»:

«Somebody'd written "Fuck you" on the wall.»

У перекладі вищезазначена фраза найчастіше інтерпретується як «та пішов ти», «йди до біса».

Також зустрічаємо у тексті вживання слова «ass»:

«Anyway, I kept standing next to that crazy cannon, looking down at the game and freezing my ass off.»

Значення даного слова загалом є стандартним, тут: «сідниці».

У іншому прикладі бачимо інший варіант вживання даного слова:

«They got a bang out of things, though – in a half-assed way, of course.»

Даний випадок вживання характеризується певною стійкістю виразу, він несе певну ідіоматичність. Фраза перекладається як «зроблений наспіх», «безтолковий», «недороблений», «непродуманий».

Яскравим прикладом вживання ненормативної лексики у сучасній англійській мові в літературній сфері є романи Чака Поланіка (Chuck Palahniuk), жанровою особливістю яких є сатиричний постмодернізм.

На прикладі роману «Snuff» [11] бачимо такі варіації вживання слова «fuck»:

- «Once she became empress, according to the historian Tacitus, Messalina fucked

gladiators, dancers, soldiers—and anyone who refused her, she had them executed for treason.»;

- «No ... no fucking way ...»;
- «Fucking camera dude, he made me look like shit.».

У першому прикладі ми бачимо стандартний варіант вживання дієслівної форми слова без зміни його значення, але при цьому можна спостерігати відсутність певного емоційного забарвлення, яке характерне для нього. В даному випадку можна говорити про те, що «to fuck» виступає тут не як ненормативна, а як загальноприйнята лексична одиниця.

Другий та третій приклади є емоційно забарвленими, що впливає з контексту. «Fucking» виступає прикметником і несе в собі негативне значення. Перекладами цього слова можуть виступати такі лексеми як «проклятий», «чортів», «довбаний», які є найбільш змістовно наближеними нормативними лексичними одиницями української мови.

У пісенних текстах прослідковується яскрава тенденція максимального наближення до розмовної мови. Саме в цьому і полягає причина збільшення частоти використання в них ненормативної лексики.

Слово «bitch» є дуже розповсюдженим у піснях. Наприклад:

- «Is she a Ride or Die Bitch?» [13];
- «Love you more Than those bitches before...» [12];
- «I want everyone thinking that I got something they don't have, you got to love me bitch I'm special...» [14];

У перших двох випадках вживання слово «bitch» має своє стандартне значення образливого звертання до жінки. Третій приклад вживання можна перекласти як «чорт забирай», адже такий варіант перекладу є контекстуально обумовленим і близьким по змісту.

Разом з тим, звичайно, існують і вживання цього слова у вкрай негативному значенні, яке несе в собі вищий ступінь образи. Такий приклад вживання бачимо у фразі:

«I want to see you cry bitch.»

Тут слово «bitch» можна визначити як таке, що несе надзвичайно образливий відтінок, судячи з контексту.

В результаті дослідження було визначено, що досліджувані лексеми несуть як традиційні, так і порівняно нещодавно набуті значення. Ненормативна лексика утворюється морфологічним шляхом (додавання препозицій та постпозицій, утворення вільної форми), лексико-семантичним шляхом (набуття лексемою нового чи додаткового значення), основоскладанням та суфіксальним шляхами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Джонсон Стерлинг «English as a Second F*cking Language» (М., «Ет Сетера Паблішинг», 2002. - 108с.
2. Квеселевич Д. И. Русско-английский словарь ненормативной лексики., Киев. М. Астрель. АСТ. 2002г. 1120с.
3. Шарифуллин Б. Я. Обценная лексика: терминологические заметки. Режим доступа: http://library.krasu.ru/ft/ft_articles/0070226.pdf
4. Captain Francis Grose A Classical Dictionary of the Vulgar Tongue – London: Ruotledge and Kegan Paul LTD, 1963.
5. Hughes, Geoffrey, 1939 – “An encyclopedia of swearing : the social history of oaths, profanity, foul language, and ethnic slurs in the English-speaking world/ Geoffrey Hughes”.
6. [McEnery T. Swearing in English: bad language, purity power from 1586 to the present. – London; New York: Routledge, 2006.](http://www.mcmurry.com/essays/swearing.htm)
7. <http://lifetips.org.ua/174-ckav-fakti-pro-nenormativnu-leksiku-matyuki.html>
8. <http://onlineslangdictionary.com/lists/most-vulgar-words/>
9. <http://sleeplessinmumbai.files.wordpress.com/2008/09/jd-salinger-catcher-in-the-rye.pdf>
10. http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Zbirnyk_2012/TK_Zfbirnyk_2012_1_medvedi_v.htm
11. http://www.altbook.ru/index.php/site/en_snuff/
12. <http://www.azlyrics.com/lyrics/lanadelrey/bluejeans.html>
13. <http://www.azlyrics.com/lyrics/lanadelrey/shesnotme.html>
14. <http://www.elyrics.net/read/r/rihanna-lyrics/bitch-iam-special-lyrics.html>